

18. ЦДІА. – Ф. 707. – Оп. 24. – Спр. 322. – Арк. 77. – Отчёт о практических занятиях по истории со студентами университета св. Владимира историко-филологического факультета экстраординарного профессора А. Ставровского, 1859 г.

19. Державний архів м. Києва. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 889. – Арк. 71. Протоколы заседаний деканата историко-филологического факультета Университета св. Владимира и материалы к ним, 1869 г.

20. Краткий отчет Университета св. Владимира за 1870-71 учебный год. – К., 1871. – С. 21.

21. Гунда Г. В. Организационні форми навчання вищої школи в Україні в контексті їх розвитку (XVII–XIX ст.) / Г. В. Гунда // Проблеми освіти: Наук.-метод. збірник. – К., 1997. – Вип. 8. – С. 59-60.

22. Курляк І. Е. Класична освіта на західноукраїнських землях (XIX – перша половина XX століття). Историко-педагогічний аспект / І. Е. Курляк. – Тернопіль, 2000. – С. 115.

23. Правила для студентов и сторонних слушателей. – СПб., 1885. – С. 15.

24. Бузескул В. История Харьковского университета при действии Устава 1884 г. (с 1884 по 1905 г.) / В. Бузескул. – Х., 1905. – С. 47.

25. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Новороссийского университета за 1915 год. / Сост. В. Н. Мочульский. – Одесса, 1916. – С. 131-139.

26. Учёные общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета (1805–1905 гг.) / Под ред. Д. И. Багаля, И. П. Осипова. – Х., 1911. – С. 81.

27. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 322. – Арк. 7. – Отчёт о состоянии историко-филологического факультета Императорского университета св. Владимира за 1904 г.

28. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 894. – Арк. 89. – Отчёт о практических занятиях по психологии в весеннем семестре 1913-1914 гг. приват-доцента В. В. Зеньковского.

29. ЦДІА. – Ф. 707. – Оп. 162. – Спр. 39. – Арк. 87 зв. – Обзорение преподавания в Университете св. Владимира на 1912-1913 уч. г.

30. ЦДІА. – Ф. 707. – Оп. 162. – Спр. 39. – Арк. 92 зв. – Расписание лекций историко-филологического факультета Императорского университета св. Владимира в осеннем полугодии 1912 г.

31. Троцко Г. В. Професійно-педагогічна підготовка студентів до виховної роботи в школі / Г. В. Троцко. – Х, 1995. – С. 38.

32. Российский государственный исторический архив в г. Санкт-Петербурге. – РГИА. – Ф. 733. – Оп. 49. – Спр. 1055. – Арк. 34. – "Проект об ученых собеседованиях" между студентами и преподавателями, составленный профессором И. Я. Кронебергом, 1836 г.

Надійшла до редакції

Л. Курило, канд. пед. наук, доц.

Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков

НОВЫЕ ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ФОРМЫ УЧЕБНОЙ РАБОТЫ В УНИВЕРСИТЕТАХ УКРАИНЫ (XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)

В статье на основе использования архивных материалов, оригинальных дореволюционных историко-педагогических изданий предпринята попытка проанализировать разработку и внедрение классическими университетами Украины в XIX – начале XX в. новых форм организационной учебной работы, которые имели четко очерченное педагогическое направление.

Ключевые слова: колоквиум, учебная работа, семинар.

L. Kurylo, PhD, lecturer

Kharkiv National University of Internal affairs, Kharkiv

NEW ORGANIZATIONAL FORMS OF ACADEMIC WORK AT THE UKRAINE UNIVERSITIES (XIX–XX CENTURIES)

In the article on the basis of usage of the files archives, original historical and pedagogical issues before revolution the attempt was carried out to analyze the work and to provide new organizational forms of educational work by classical universities of Ukraine in the XIX–XX century which have outlined pedagogical direction.

Key words: colloquium, job training, workshop.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

УДК

Б. Барчі

Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, Київ

СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПОРУШЕННЯ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ У КЛІЄНТІВ ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ

У статті висвітлено результати емпіричного дослідження соціальних і психологічних чинників порушення процесу соціалізації у клієнтів центрів зайнятості. Виявлено, що під час тривалого перебування людини у ситуації невизначеності, тривоги та вибору порушується процес її соціалізації. Це виражається у зміні зовнішньої поведінки, оцінки норм і шаблонів моралі, а також у нерозумінні та неприйнятті того, що відбувається, у відмові від опанування нових видів діяльності тощо. Константовано наявність гендерних особливостей у порушенні процесу соціалізації респондентів різного віку.

Ключові слова: професійна сфера, соціалізація, центр зайнятості.

Ті соціальні зміни, що відбуваються у всьому світі, є характерними й для українського суспільства. Передусім, це поява багатьох ефектів соціальної трансформації (вимушена міграція, звільнення з роботи, необхідність сумісництва різних видів і форм зайнятості тощо). Варто зазначити, що психологічний аспект одних явищ (міграція, етнокультурні процеси тощо) досліджено у більшій мірі, а інших (безробіття, вимушена трудова мобільність, бідність, часткова зайнятість тощо) – в меншій. Поява зазначених явищ спонукає науковців до вивчення їх психологічних наслідків. Зокрема, досліджуються питання: як відбувається сприйняття й осмислення людиною цих явищ, чи прагне людина протистояти труднощам і яким чином, як вибудовує нові стосунки із світом тощо.

Аналіз наукових джерел свідчить, що в сучасну епоху існує чимало праць психологів [1-12], присвячених висвітленню означеної проблеми. Однак науковці зусилля одних дослідників [2-9] зосереджені на розгляді даної проблеми як частини суміжних проблем, а інших [1;

10-12] – на розробці пояснювальних моделей копінг-поведінки людини в ситуації втрати нею роботи, наслідків міжорганізаційних переходів.

Втім, зібраний цікавий емпіричний матеріал і запропоновані моделі зарубіжних колег не можна автоматично перенести на особистість нашого суспільства, бо виконані вони в іншому соціальному, економічному та культурному контексті. Та й, як зазначають Д. Летек, К. Хейніш та ін., ще недостатньо вивчені спеціальні форми копінг-поведінки особистості у сфері зайнятості.

В межах даної статті буде висвітлено психологічну інтерпретацію соціально-психологічних чинників порушення процесу соціалізації у клієнтів центру зайнятості.

Отримані нами дані вказують на те, що тривале перебування людини у ситуації невизначеності, тривоги та вибору позначається на процесі її соціалізації. Це виражається у зміні зовнішньої поведінки, оцінки норм і шаблонів моралі, а також у нерозумінні та неприйнятті того, що відбувається, у відмові від опанування нових

видів діяльності тощо. І, як результат, завдання, які має виконувати соціалізація:

- 1) інтеграція індивіда у суспільство та різні типи соціальних спільнот через засвоєння ним елементів культури, норм і цінностей;
- 2) сприяння взаємодії людей внаслідок прийняття ними соціальних ролей;
- 3) збереження суспільства, вироблення і передача культури поколінням через переконання і показ відповідних зразків поведінки, – не виконуються у повному обсязі.

За результатами проведеного дослідження, констатовано, що відсутність постійної роботи і пов'язані з цим життєві проблеми викликають зміни у самосвідомості та самоставленні такої категорії клієнтів центру зайнятості, як безробітні. Зокрема, найбільш типовими поведінковими проявами безробітних незалежно від статі стають: зловживання алкогольними напоями, безвідповідальність, не дотримання обіцянок, бездіяльність, ледарство, занурення у віртуальне життя або у фантазії (див. табл. 1).

Таблиця 1

Особливості самоставлення безробітних (частота відповідей у % від загальної кількості досліджуваних у вибірках)

Поведінкові прояви	Чоловіки	Жінки	p
Зловживаю алкоголем	17,3	3,2	0,01
Безвідповідальний, не тримаю обіцянок	22,0	4,9	0,01
Нічого не роблю, лінивий	16,7	15,5	-
Активність, не пов'язана з пошуком праці	6,6	18,2	0,01
Живу віртуальним життям або у фантазіях	7,2	20,5	0,01

Як видно з табл. 1, за більшістю характеристик отримано статистично значимі відмінності. У чоловіків найбільш часто згадуваними поведінковими проявами були безвідповідальність, недотримання обіцянок (17,3 %) та зловживання спиртними напоями (22,0 %). Щодо жінок, то для них більш характерне занурення у світ фантазій та Інтернету (20,5 %), а також хаотична поведінкова активність (18,2 %). При цьому однаково часто спостерігались як у чоловіків (16,7 %), так і у жінок (15,5 %), характеристики, пов'язані з бездіяльністю та ледарством. Це відповідає

про надмірний перегляд телебачення, читання художньої літератури, роздуми про життя тощо.

Емпірично виявлено, що приблизно третина чоловіків, переважно середнього і старшого віку, вказали на переживання апатії (30,1 %) та самотності (28,2 %), що слід вважати астенічним способом реагування на складну життєву ситуацію (див. табл. 2). Для безробітних жінок також характерним є депресивний фон настрою (20,3 %), апатія (19,2 %), переживання самотності, власної непотрібності (14,5 %).

Таблиця 2

Особливості самоставлення безробітних (частота відповідей у % від загальної кількості досліджуваних у вибірках)

Психічний стан	Чоловіки	Жінки	p
Байдужий, пасивний, апатичний	30,1	19,2	0,05
Печальний, сумний	10,0	20,3	0,01
Роздратований, злий	24,4	7,0	0,01
Самотність, нікому не потрібен	28,2	14,5	0,01
Втомлений	5,5	10,3	0,05

Четверта частина чоловіків (24,4 %), переважно віком до 35 р. вказали на домінування у них роздратованості та злості. Психологічно, це стеничні емоції, спрямовані на активне подолання кризових ситуацій, однак спрямованість цих емоцій не дає позитивного прогнозу, чоловіки зляться здебільшого на державу взагалі.

Велику частину відповідей склали інші особистісні характеристики і риси. Чоловіки (17,5 %) та жінки (12,4 %) підкреслювали власну товариськість, прагнення до дружнього спілкування, вказуючи, що їм цього не вистачає. Загалом у відповідях чоловіків відмічена більша частота згадувань характеристик цього блоку: нещасливий, невезучий (13,5 %), жадібний, дріб'язковий, економний (13,0 %), максималіст, прагну більшого, перфекціоніст (13,0 %), егоїст (8,5 %).

Узагальнення результатів вивчення появи проблем і погіршення функціонування безробітного у різних сферах життя через втрату роботи, показало, що безробітні чоловіки віком до 25 р. (1 група) майже не відчують проблем у соціальній сфері, середній показник знаходиться на низькому рівні сформованості (14,40 ± 4,27). Щільність їх товариських контактів практично не порушена, вони в ці-

лому ведуть соціально активний спосіб життя. Це, на нашу думку, прямо пов'язано із високим показником незадоволеності власним функціонуванням у взаєминах із родичами (26,70 ± 5,79). Показник усвідомлення проблем у професійній сфері у цій групі чоловіків також сформований на низькому рівні (18,13 ± 5,34). Можна стверджувати, що вони недостатньо глибоко переживають стан безробіття, вважаючи свій потенціал та можливості високими для подальшого успішного життя, а наявні проблеми з роботою вважають тимчасовими (див. табл. 3).

Відсутність самореалізації у професійній сфері стає для представників 2 групи досліджуваних (чоловіки 25-35 років) домінуючим чинником незадоволеності власним життям (29,15 ± 8,94), що статистично значимо більше, ніж в інших групах (p ≤ 0,001 при порівнянні з першою та p ≤ 0,05 при порівнянні з третьою групою). На другому місці за усвідомленістю наявних труднощів знаходиться подружнє життя (25,82 ± 7,27), в аспекті обмеженість фінансових можливостей для його повноцінного забезпечення. Водночас, досліджувані в цілому задоволені власним функціонуванням у відносинах із родичами і батьками (20,60 ± 8,31).

Таблиця 3

Порівняльна характеристика задоволеності безробітних чоловіків власним функціонуванням у різних сферах життя (хср ± σ, балів)

Джерела проблем	Чоловіки (групи за віком):			t, p		
	1	2	3	1-2	2-3	1-3
Подружнє життя	-	25,82 ± 7,27	30,01 ± 6,01	-	2,02*	-
Взаємини з родичами	26,70 ± 5,79	20,60 ± 8,31	28,05 ± 4,30	1,90*	2,11*	0,44
Професійна сфера	18,13 ± 5,34	29,15 ± 8,94	22,21 ± 6,33	3,40**	2,60*	1,70
Соціальна сфера	14,40 ± 4,27	19,72 ± 8,59	13,46 ± 7,40	1,66	1,98*	0,31

Примітка: * p ≤ 0,05; ** p ≤ 0,001.

Чоловіки третьої вікової групи, старші за 35 р., оцінюють власне функціонування майже у всіх сферах життя як незадовільне. Особливо велику кількість проблем вони вбачають у сімейному житті ($30,01 \pm 6,01$) – у виді конфліктів не лише з дружиною, а й досить дорослими дітьми; вживання алкогольних напоїв; зниження своєї самооцінки; погіршення стану здоров'я, що пов'язано із припиненням активної трудової діяльності. Такі ж проблеми ці чоловіки переживають і у відносинах із родичами ($28,05 \pm 4,30$), через це часто намагаючись звузити з ними контакти. Особливо це стосується родичів, які підтримують позицію дружин у сім'ях. Наслідком такої

тотальної незадоволеності власним функціонуванням у різних сферах життя є "втеча" деякої частини старших чоловіків у різні види соціальної активності, де вони вбачають найменше проблем ($13,46 \pm 7,40$). Серед різних видів соціально адекватної компенсаторної поведінки цієї групи досліджуваних слід відмітити активну роботу на присадибних ділянках, ручний труд, спілкування з однолітками.

Результати вивчення ступеня задоволеності власним функціонуванням у різних сферах життя у групі жінок, представлені у табл. 4.

Таблиця 4

Порівняльна характеристика задоволеності безробітних жінок власним функціонуванням у різних сферах життя (хср \pm σ , балів)

Джерела проблем	Жінки (групи за віком):			t, p		
	1	2	3	1-2	2-3	1-3
Подружнє життя	-	$22,20 \pm 12,25$	$17,15 \pm 6,70$	-	$2,46^{**}$	-
Взаємини з родичами	$16,10 \pm 8,92$	$25,00 \pm 7,72$	$23,02 \pm 5,33$	$3,90^{**}$	$1,40$	$3,23^{**}$
Професійна сфера	$18,00 \pm 7,27$	$32,40 \pm 9,70$	$27,70 \pm 7,02$	$6,70^{**}$	$2,42^*$	$4,30^{**}$
Соціальна сфера	$24,10 \pm 8,25$	$27,30 \pm 7,18$	$30,00 \pm 8,18$	$0,90$	$1,21$	$2,22^*$

Примітка: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,001$.

Аналізуючи дані, наведені в табл. 4, привертає увагу той факт, що досліджувані жінки віком 18-25 р. (1 група) в цілому задоволені власним функціонуванням в них, майже усі показники сформовані на низькому рівні. Безробітні дівчата відмічають наявність у них фінансових проблем, що призводить до проблем у соціальній сфері ($24,10 \pm 8,25$), зокрема до самообмежень у сфері дозвілля.

Жінки другої вікової групи (від 25 до 35 р.) зазначали, що особливу напруженість у них викликає відсутність постійної роботи і пов'язані з цим проблеми ($32,40 \pm 9,70$). Їх переживання спричинені залежністю від чоловіка, прагненням побороти інфантилізм, який розвивається від постійного знаходження поряд із дитиною, побоюванням за погіршення власної фізичної привабливості та професійних навичок. Відсутність роботи викликає у жінок усвідомлення власної неспроможності встановлювати і підтримувати товариські зв'язки, вести соціально активний спосіб життя ($27,30 \pm 7,18$). Крім того, констатовано незадоволеність безробітних жінок віком 25-35 р. відносинами з родичами ($25,00 \pm 7,72$). Досліджувані вказували на конфліктність відносин із батьками, які вимагають виходу на роботу. В той же час, їх чоловіки також схильні займати позицію батьків, тому відносини з ними оцінені в цілому як проблемні ($22,20 \pm 12,25$).

У жінок третьої вікової групи найбільше труднощів виявлено у соціальній сфері ($30,00 \pm 8,18$), показник сформований на високому рівні. Відносини з чоловіками оцінені досліджуваними як безпроблемні ($17,15 \pm 6,70$). Значна частина жінок цієї вікової групи – з великим стажем безробіття, тому чоловіки звикають до цього, і безробіття дружин не стає причиною сімейних конфліктів. Але пасивність таких жінок не вичерпується професійною сферою, вони перестають цікавитись життям взагалі. Наявні в сім'ях таких жінок проблеми типово пов'язані з скудністю сімейного спілкування, наявністю інтимних зв'язків чоловіків із більш професійно-активними жінками за місцем роботи. Непоодинокі випадки того, що подружжя не мають спільних тем для спілкування, крім побуту. Слід також вказати, що терапевтичну функцію для таких жінок часто виконують родичі, взаємини з якими оцінені як найбільш сприятливі серед інших сфер життя ($23,02 \pm 5,33$).

Узагальнюючи показники задоволеності власним функціонуванням у різних сферах життя безробітними чоловіками та жінками, можна констатувати наявність гендерних особливостей проблем у житті безробітних різного віку. У

першій віковій групі чоловіки вбачають більше проблем у відносинах з родичами, ніж жінки ($26,70 \pm 5,79 > 16,10 \pm 8,92$; $p \leq 0,001$). Безробітні жінки більшою мірою, ніж чоловіки, незадоволені власною соціальною активністю ($24,10 \pm 8,25 > 14,40 \pm 4,27$; $p \leq 0,001$).

У другій віковій групі, від 25 до 35 р., найбільшу незадоволеність досліджуваних викликало власне функціонування у професійній сфері, обидва показники сформовані на високому рівні, статистично значимих відмінностей не виявлено. Наслідком цього є наявність у них проблем у інших сферах життя: у чоловіків переважно у подружніх стосунках ($25,82 \pm 7,27 > 22,20 \pm 12,25$; $p \leq 0,05$), а у жінок в сфері взаємин із родичами ($25,00 \pm 7,72 > 20,60 \pm 8,31$; $p \leq 0,05$) та у сфері соціальної активності ($27,30 \pm 7,18 > 19,72 \pm 8,59$; $p \leq 0,001$).

У третій віковій групі (старше 35 р.), чоловіки значно більшою мірою, ніж жінки цього ж віку, незадоволені власним функціонуванням у подружньому житті ($30,01 \pm 6,01 > 17,15 \pm 6,70$; $p \leq 0,05$) та взаєминах із родичами ($28,05 \pm 4,30 > 23,02 \pm 5,33$; $p \leq 0,05$). Слід відмітити, що переважна більшість досліджуваних чоловіків цієї групи не є хронічними безробітними, мова йде скоріше про нестійкість та нестабільність їх професійної діяльності, що викликає невдоволеність дружин і рідних. Жінки даної вікової групи показали більшу, ніж чоловіки, незадоволеність власним функціонуванням у професійній ($27,70 \pm 7,02 > 22,21 \pm 6,33$; $p \leq 0,05$) та соціальній сферах ($30,00 \pm 8,18 > 13,46 \pm 7,40$; $p \leq 0,05$).

Виходячи з означеного, відмітимо, що людина не може існувати без спілкування і діяльності. У сфері спілкування відбувається поглиблене розуміння себе та інших учасників комунікативного процесу, збагачення змісту взаємодії і сприйняття людьми один одного. У діяльності людина виражає себе як суспільний індивід, проявляє особистісні смисли, самостійність, ініціативу, творчість і професіоналізм, опановує нові види прояву власної активності. Сфера самосвідомості передбачає становлення "Я-концепції" індивіда, осмислення свого соціального статусу, засвоєння соціальних ролей, формування соціальної позиції, моральної орієнтації людини. Тому слід унеможливити появу соціальних і психологічних чинників, що призводять до порушення процесу соціалізації у клієнтів центрів зайнятості.

Список використаних джерел

1. Водопьянова Н. Е. Копинг-стратегии как фактор профессиональной адаптации / Н. Е. Водопьянова, Е. В. Жукина // Психологические проблемы самореализации личности. – Вып. 8 / Под ред. Л. А. Коростелевой. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004. – С. 242-254.

2. Волошина И. А. Групповая работа как форма психологической поддержки человека в ситуации безработицы / И. А. Волошина, О. В. Галицына, В. А. Гребенников, Т. А. Знакова // Вопросы психологии. – 1999. – № 4. – С. 43-51.
3. Глуханюк Н. С. Психология безработицы: введение в проблему / Н. С. Глуханюк, А. И. Колобова, А. А. Печеркина. – М.: Изд-во МПСИ, 2003. – 84 с.
4. Леана К. Как справиться с потерей работы / К. Леана, Д. Фельдман. – М.: Нива России, 1995.
5. Магун В. С. Мотивы граждан, обращающихся в органы по трудоустройству населения / В. С. Магун, К. А. Ибрагимов // Мотивация и поведение человека в сфере труда / Под общ. ред. Е. Г. Антосенкова. – М.: Госком СССР по тр. и соц. вопросам, 1990. – С. 73-84.
6. Мудрик А. В. Социализация человека / А. В. Мудрик. – М.: Академия, 2006.
7. Осницкий А. К. Саморегуляция активности субъекта в ситуации потери работы / А. К. Осницкий, Т. С. Чуйкова // Вопросы психологии. – 1999. – № 1. – С. 92-104.

8. Пельцман Л. Стрессовые состояния у людей, потерявших работу / Л. Пельцман // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13. – № 1. – С. 126-130.
9. Фельдштейн Д. И. Социализация и индивидуализация – содержание процесса социального взросления / Д. И. Фельдштейн // Социальное развитие в пространстве-времени детства. – М., 1997. – С. 67-80.
10. Barber A. E. Job search activities: An examination of changes over time / A. E. Barber et al. // Pers. Psychology. – 1994. – Vol. 47. – № 4. – P. 739-765.
11. Kanfer R. Job search and employment: A personality-motivational analysis and meta-analytic review / R. Kanfer, C. R. Wanberg, T. M. Kantrowitz // J. Appl. Psychology. – 2001. – Vol. 86. – № 5. – P. 311-342.
12. Latack J. C. An integrative process model of coping with job loss / J. C. Latack, A. J. Kinicki, G. E. Prussia // Acad. Manag. Rev. – 1995. – Vol. 20. – № 2. – P. 311-342.

Надійшла до редакції

Б. Барчи
Институт психологии им. Г.С. Костюка АПН Украины, Киев

СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ НАРУШЕНИЯ ПРОЦЕССА СОЦИАЛИЗАЦИИ У КЛИЕНТОВ ЦЕНТРОВ ЗАНЯТОСТИ

В статье отражены результаты эмпирического исследования социальных и психологических факторов нарушения процесса социализации у клиентов центров занятости. Обнаружено, что при длительном пребывании человека в ситуации неопределенности, тревоги и выбора нарушается процесс его социализации. Это выражается в изменении внешнего поведения, оценки норм и шаблонов морали, а также в непонимании и неприятии происходящего, в отказе от овладения новых видов деятельности и т. п. Констатируется наличие гендерных особенностей в нарушении процесса социализации респондентов разного возраста.

Ключевые слова:

B. Bartschi
G.S. Kostyuk National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF VIOLATION OF SOCIALIZATION PROCESS OF THE EMPLOYMENT CENTERS CLIENTS

The article highlights the results of an empirical study of social and psychological factors disrupting the socialization of clients employment centers. Found that during a long stay human in a situation of uncertainty, anxiety and disturbed selection process of socialization. This is reflected in the change of the external behavior, the norms and patterns of morality, as well as misunderstanding and rejection that occurs in the rejection of mastering new activities and more. Ascertained the presence of gender-specific socialization process in violation of the respondents of all ages.

Key words: professional sphere, socialization, employment

УДК 159.922.2

А. Голубничий,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ДОВІРА Й КОНТРОЛЬ У ПРОЦЕСІ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

У статті розглядається взаємозв'язок довіри, контролю, корупції. Зокрема, їх вплив на ефективність взаємодії з засудженими інформаційних технологій, засобів масової інформації та інших соціальних інститутів, організацій.

Ключові слова: засуджені, інформаційно-комунікативні технології, ресоціалізація.

У наш розроблено безліч теорій покарання (ретрибутивізм, консеквіонізм, аболіціонізм, соціальні медіації тощо), які прагнуть виправдати систему покарання і реформувати її з метою підвищення її ефективності та рівня запобігання злочинності. Одні з них затверджують, що злочинцям необхідно відплачувати по заслугах; інші стверджують, що причина злочину не тільки в правопорушнику, але й у системі виховання, соціалізації в самому суспільстві; треті намагаються вирішити проблему злочинності, виходячи з економічної доцільності [1]. Крім того, дані теорії системи покарання пов'язані з певною соціальною політикою держави в цілому.

Але на даний момент всі ці теорії, переходячи до практики, необхідно переглянути, враховуючи глибоку інформатизацію населення, тому що глобальна інфраструктура інформаційних і інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІТ і ІКТ) перетворилася в технологічне обґрунтування для більш ґрунтовних трансформацій у повсякденному житті людей і суспільств. Крім небачених раніше можливостей для підвищення матеріального добробуту людства, сучасні ІТ привели до появи й інтенсивного поширення принципово нових моделей соціальної інтеграції, взаємодії, комунікації, суспільно-політичної активності, способу життя, устрою тощо. Особливо резонансні зміни пов'язані з

"новими медіа", які функціонують у Web 2.0, що приводить до глибоких змін у структурах інформаційного споживання населення й до появи багатомільйонних глобальних "мережних співтовариств". У зв'язку із значенням, у науково-експертному середовищі все частіше дискутується проблема кристалізації специфічних "цифрових" (не локалізованих територіально й соціально) індивідуальних і групових ідентичностей, а також низької прогностичності, напрямків подальшого соціокультурного (а можливо, і суспільно-політичного) розвитку людства. Величезний потенціал – як позитивний, так і негативний – соціокультурної складової процесів "інформаційної технологізації" вже давно усвідомлений у розвинених країнах, і не тільки на науково-експертному, але й на політичному рівнях. "Інформаційне суспільство" у цих країнах "першого світу" сприймається й розцінюється насамперед як гуманітарна категорія, що описує якісні суспільні трансформації, зсув акцентів з виробничої в невиробничу сфери, зміну характеру інформаційних потоків, групових і індивідуальних ідентичностей [2].

Щодо пенітенціарної системи, ІТ дають можливість розбудовувати взаємодію між соціальними інститутами, організаціями, з одного боку, та засудженими, з іншого боку, на новому рівні для запобігання злочинності, ре-